

Blok, ja w nim Mirona Białoszewskiego jako przykład sposobu kreowania codzienności w kontekście poezji lingwistycznej

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Miron Białoszewski, *Blok, ja w nim*, [w:] Ryszard Matuszewski, *Poezja polska 1939-1996. Antologia*, Warszawa 1998, s. 255–256.
- Źródło: Bartłomiej Szleszyński, *Miron Białoszewski*, 2003 r., dostępny w internecie: <https://culture.pl/pl/tworca/miron-bialoszewski>.
- Źródło: Marta Bukowiecka, *Między tekstem a nagraniem. Formy niesystemowej dźwiękowości w poezji Mirona Białoszewskiego*, „Teksty Drugie” 2017, nr 4, s. 430–431.
- Źródło: Michał Głowiński, *Pisanie Białoszewskiego. Szkice*, red. Michał Głowiński, Zdzisław Łapiński, Warszawa. 1993. Tekst pochodzi z czwartej strony okładki książki.

***Blok, ja w nim* Mirona Białoszewskiego jako przykład sposobu kreowania codzienności w kontekście poezji lingwistycznej**

Źródło: dostępny w internecie: pixabay.com, domena publiczna.

Miron Białoszewski był jednym z najważniejszych przedstawicieli kierunku poezji lingwistycznej. W jego twórczości ważną rolę odgrywa nie tylko sposób formułowania wierszy, ale i przestrzeń – przynależna poetyce codzienności – która organizuje jego utworu. Jak pisał Bartłomiej Szleszyński:

” Bartłomiej Szleszyński

Miron Białoszewski

Białoszewski pozostał przez całe życie „poetą osobnym”. Jego twórczość z trudem daje się poddawać klasyfikacjom, niełatwo znaleźć twórców mu pokrewnych. Generacyjnie związany z pokoleniem wojennym (Baczyński, Gajcy, Różewicz, Szymborska, Herbert) znacznie odbiegał od nich poetyką swojej twórczości. Z wyboru był outsiderem, nie uczestniczył w życiu politycznym, unikał wiązania się z organizacjami i grupami poetyckimi.

Tym, co charakteryzuje jego poezję, oprócz związków z XX-wieczną awangardą, jest pogłębiona refleksja nad językiem, dlatego bywa często określany mianem „poety lingwistycznego”. W swoich wierszach wykraczał poza granice przyjętego języka literackiego, rozbijał jego schematyzm. Interesowały go takie zjawiska, jak mowa wykolejona, zakłócona błędem lub nieporadnością, bełkotliwa gadanina, przejęzyczenia i przypadkowe zbiegi okoliczności językowych, inercja i automatyzm. Odwoływał się do języka mówionego, potocznego i dziecięcego, nieustannie wypróbowując granice systemu językowego. Gra ze słowem nie stała się w jego twórczości celem samym w sobie, zawsze była poszukiwaniem sposobu na właściwy opis rzeczywistości.

Źródło: Bartłomiej Szleszyński, *Miron Białoszewski*, 2003 r., dostępny w internecie: <https://culture.pl/pl/tworca/miron-bialoszewski>.

Twoje cele

- Przeanalizujesz wymowę wiersza *Blok, ja w nim* Mirona Białoszewskiego w kontekście poetyki lingwizmu.
- Wskażesz cechy poezji lingwistycznej w wierszu *Blok, ja w nim*.
- Postawisz tezę interpretacyjną *Blok, ja w nim*.

Przeczytaj

” Michał Głowiński

Pisanie Białoszewskiego. Szkice

Pisał przeważnie o drobnych, błahych z pozoru, wydarzeniach codziennych, nie był jednak kronikarzem powszedniości, był pisarzem ludzkiej egzystencji, mówiącym o zagrożeniach, obawach i - przede wszystkim - śmierci.

Pisał o tym, co wymierne i dotykalne (nawet wielka historia pod jego piórem stawała się ciągiem konkretnych wypadków), wszystko jednak, co stworzył, jest świadectwem potęgi wyobraźni, umożliwiającej budowanie świata własnego, nowego, niepowtarzalnego.

Posługiwał się językiem potocznym, zasłyszonym na ulicy, w kolejce, w autobusach, niekiedy nawet kalekim, nie naśladował go jednak, ale czynił elementem indywidualnego wysłowienia, odkrywczego i oryginalnego, kunsztownego w swej pozornej niedbałości i zaskakującego.

Źródło: Michał Głowiński, *Pisanie Białoszewskiego. Szkice*, red. Michał Głowiński, Zdzisław Łapiński, Warszawa. 1993.
Tekst pochodzi z czwartej strony okładki książki.

Wiersz *Blok, ja w nim* pochodzi z tomiku *Odczepić się* powstałego w 1978 roku, w ostatnim etapie twórczości Mirona Białoszewskiego. Przedmiotem poetyckiego poznania stają się tu inni ludzie, ich sposób istnienia w świecie rzeczy i słów.

” Miron Białoszewski

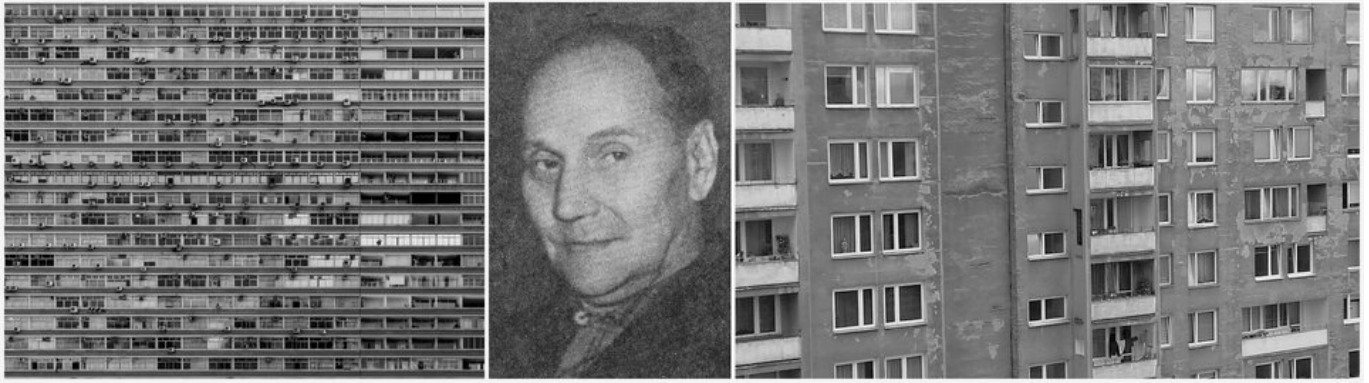
Blok, ja w nim

- Ralla
la laa – radio z babą
- uuu! – gdzieś dziecko
- Ralla
la laa! – baba
- uu! – dziecko
- Ral
la la – baba
- uu – dziecko
- Ra
la la –
- u
oho
ucho mi zwariowało?
a to nie:
niedziela
rusza
trzymajcie się ludzie!

(Odczepić się, 1978)

Źródło: Miron Białoszewski, *Blok, ja w nim* </cite>, [w:] Ryszard Matuszewski, *Poezja polska 1939-1996. Antologia*, Warszawa 1998, s. 255-256.

Wiersz Białoszewskiego ukazuje obraz codzienności w specyficzny sposób. Przedmiotem zainteresowania poety jest przestrzeń wielkomiejska – blok, czyli część otaczającej go rzeczywistości, warszawskie blokowisko było bowiem miejscem, gdzie poeta żył i pracował.

Źródło środkowego zdjęcia: L. Harari - Jadwiga Sawicka, *Przestrzenie Mirona Białoszewskiego*, "Kronika Warszawy" 2 (58), 1984, s. 39.

Źródło: domena publiczna.

Na plan pierwszy wysuwa się brzmieniowa warstwa utworu; liczne środki foniczne obrazują natłok dźwięków, które osaczają człowieka, powodują jego zagubienie.

” Marta Bukowiecka

Między tekstem a nagraniem. Formy niesystemowej dźwiękowości w poezji Mirona Białoszewskiego

W [...] wierszach [Białoszewskiego] dobywane z różnych źródeł głosy nie tylko kontrastują ze sobą, ale też niekiedy harmonizują się w melodię. W [...] wierszu [*Blok, ja w nim*] rzeczywistość dźwiękowa w autorskim ujęciu nabiera znaczeń artystycznych. Wiersz jest zrobiony podobnie jak fotografia, zatrzymująca w kadrze zjawiska pospolite, ale – dzięki kompozycji i dobremu światłu – tworzące obraz o naddanej wartości estetycznej i znaczeniowej. To samo, czyli artystyczną kompozycję, z [kakofonii](#) radiowej piosenki i płaczu dziecka czyni układ strof i zestrojeń równoległe wyciszających się dwóch źródeł dźwięku. Tekstowym sygnałem jego wytracającej się siły jest stopniowa redukcja głosek i wykrzykników [...].

W końcowej części wiersza autor jakby sam się dziwi własnemu doświadczeniu niespodziewanej harmonii dwóch niezależnych motywów dźwiękowych, które zlały się przypadkiem w jedną

melodię. Od siebie dodał tu tylko, poza budową wiersza, wydobywającą jego dźwiękowość, paronomastyczne zestawienie słowa „ucho” z wykrzyknieniem „oho”. A jednak to czynniki tekstowe wydobywają dźwiękowość wiersza. Stopniowe odejmowanie znaków i liter dobrze widać, gdy są zapisane; w głosowej realizacji efekt redukcji, skracania głosek raczej by się zatarł, np. „uu” i „u”, oddzielone sekwencją wypowiedzi, w głośnym odczytaniu brzmiałyby tak samo.

Źródło: Marta Bukowiecka, *Między tekstem a nagraniem. Formy niesystemowej dźwiękowości w poezji Mirona Białoszewskiego*, „Teksty Drugie” 2017, nr 4, s. 430–431.

Kolejnym istotnym elementem wiersza jest ruch, któremu podlegają wszystkie przedmioty, a wraz z nimi człowiek. W ten sposób Białoszewski ukazuje sposób istnienia ludzi w świecie rzeczy. Skojarzenie z ruchem karuzeli odzwierciedla tempo codziennego życia.

Vilmos Aba-Novak, *Karuzela*, 1931

Źródło: dostępny w internecie: wikiart.org, domena publiczna.

Kuzma Petrov-Vodkin, *Ulica*, 1923

Źródło: dostępny w internecie: wikiart.org, domena publiczna.

Białoszewski ukazuje codzienność, stosując zabiegi językowe charakterystyczne dla [poetyki lingwizmu](#): podejmowanie gry ze słowem poetyckim, posługiwanie się środkami typowymi dla mowy potocznej (kolokwializmy, skróty, elipsy).

Słownik

poezja lingwistyczna

(łac. *lingua* – język) kierunek w poezji, który rozwinął się w Polsce na przełomie lat 50. i 60. XX wieku; nazwa pochodzi od słowa lingwistyka, oznaczającego naukę zajmującą się badaniem języków, językoznawstwo; poeci (Miron Białoszewski, Tymoteusz Karpowicz, Zbigniew Bieńkowski, Witold Wirpsza i in.) przyjęli założenie, że głównym celem poezji jest wypróbowywanie możliwości języka (obnażenie jego słabości, a wykorzystanie siły)

Schemat

Polecenie 1

Przeanalizuj mapę warstwową. Następnie przedstaw sposób kreowania codzienności w wierszu *Blok, ja w nim* Mirona Białoszewskiego w kontekście poetyki lingwizmu.

Polecenie 2

Policz spółgłoski i samogłoski w powtarzających się elementach tekstu. Zastanów się nad powodami i celem takiego zabiegu językowego w wypowiedzi poety.

Polecenie 3

Wyjaśnij, jaką funkcję pełni powtórzenie dźwięków i sytuacji (obrazów ukazanych w wierszu). Sprawdź, czy wszystkie elementy są tak samo powtórzone.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Przeanalizuj warstwę graficzną wiersza. Wyjaśnij, jaką funkcję pełnią znaki interpunkcyjne (myślniki, pytanie, wykrzyknienie) oraz zastosowanie różnej długości wersów?

Miron Białoszewski
Blok, ja w nim

— Ralla
la laa! — radio z babą
— uuu! — gdzieś dziecko

— Ralla
la laa! — baba
— uuu! — dziecko

— Ral
la la — baba
— uu — dziecko

— Ra
la la —
— u

oho
ucho mi zwariowało?

a to nie:
niedziela
rusza
trzymajcie się ludzie!

(Odczepić się, 1978)

Ćwiczenie 3

Do jakiego kierunku literackiego należą wiersze Mirona Białoszewskiego? Odpowiedź uzasadnij.

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Uzupełnij tabelę. Na podstawie wiersza Mirona Białoszewskiego *Blok, ja w nim* zapisz nazwy środków stylistycznych. Wyjaśnij, jakie mają znaczenie i jaką pełnią w tekście funkcję?

Ćwiczenie 6

Sformułuj tezę interpretacyjną wiersza Mirona Białoszewskiego *Blok, ja nim*, pamiętając, że poeta ukazuje specyficzny obraz codzienności. Zwróć uwagę na przestrzeń ukazaną w wierszu oraz zastosowany język.

Ćwiczenie 7

Zinterpretuj na podstawie wiersza Mirona Białoszewskiego *Blok, ja w nim* sens pytania zadanego samemu sobie *ucho mi zwariowało?*

Ćwiczenie 8

Rozstrzygnij, czy słowa badacza literatury Piotra Michałowskiego ma zastosowanie w interpretacji wiersza Mirona Białoszewskiego „*Blok, ja w nim* – to tekst, którego linijki reprezentują piętra budynku i dlatego myślenie architektoniczne organizuje też zapis utworu”.

Praca domowa

Wybierz temat i napisz rozprawkę.

1. Na podstawie utworu Mirona Białoszewskiego *Blok, ja w nim* przedstaw sposób kreowania obrazu codzienności w poezji lingwistycznej.
2. Codziennosc w tekstach kultury – intryguje odbiorców czy tylko odtwarza rzeczywistosc? Rozważ problem na podstawie wiersza Mirona Białoszewskiego oraz dwóch innych tekstów kultury.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: *Blok, ja w nim* Mirona Białoszewskiego jako przykład sposobu kreowania codzienności w kontekście poezji lingwistycznej

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

4) rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu oraz określa rolę jego przekształceń w budowaniu znaczenia wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło

encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

Lektura obowiązkowa

37) wybrane wiersze następujących poetów: Stanisław Baliński, wybrane wiersze z okresu emigracyjnego, Kazimierz Wierzyński, wybrane wiersze z okresu emigracyjnego, Czesław Miłosz, w tym wybrane wiersze z tomu *Ocalenie* oraz *Traktat moralny* (fragmenty), Tadeusz Różewicz, Miron Białoszewski, Jarosław Marek Rymkiewicz, Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert, w tym wybrane wiersze z tomów *Pan Cogito* oraz *Raport z oblężonego miasta*, Halina Poświatowska, Stanisław Barańczak, Marcin Świetlicki, Jan Polkowski, Wojciech Wencel;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

8) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego: aliterację, paronomazję, kontaminację, metonimię, synekdochę, synestezję, odmiany inwersji, gradację; określa ich funkcje;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Przeanalizujesz wymowę wiersza *Blok, ja w nim* Mirona Białoszewskiego w kontekście poetyki lingwizmu.
- Wskażesz cechy poezji lingwistycznej w wierszu *Blok, ja w nim*.
- Postawisz tezę interpretacyjną *Blok, ja w nim*.

Cele operacyjne. Uczeń:

- doskonalili umiejętności retoryczne, w szczególności zasady tworzenia wypowiedzi spójnych, logicznych oraz stosowania kompozycji odpowiedniej dla danej formy gatunkowej;
- określa argumentacyjny charakter konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;
- rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, wskazuje je w teście i określa ich znaczenie;
- stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „*Blok, ja w nim* Mirona Białoszewskiego jako przykład sposobu kreowania codzienności w kontekście poezji lingwistycznej”. Prosi uczestników zajęć o rozwiązanie ćwiczenia nr 1 z sekcji „Sprawdź się” na podstawie treści w sekcji „Przeczytaj”.
2. **Recytacja.** Chętni lub wybrani uczniowie przygotowują się do głośnego czytania utworu w e-materiale: *Blok, ja w nim* Mirona Białoszewskiego z elementami aktorskiej interpretacji.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla i odczytuje temat lekcji oraz zawarte we wprowadzeniu do e-materiału cele zajęć i prosi uczniów lub wybraną osobę o sformułowanie kryteriów sukcesu.
2. **Raport z przygotowań.** Nauczyciel za pomocą dostępnego w panelu użytkownika raportu weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji, m.in. sprawdza, kto wykonał zadane ćwiczenie. Może wyświetlić odpowiedzi uczniów na tablicy interaktywnej. Prosi wybranego ucznia o uzasadnienie swojego rozwiązania.

Faza realizacyjna:

- 1. Praca z tekstem.** Uczniowie przystępują do cichego czytania tekstu e-materiału. Indywidualnie zapoznają się z treścią w sekcji „Przeczytaj” i zapisują w zeszyte minimum pięć pytań do tekstu. Uwaga: każde z pytań musi rozpoczynać się od słowa „dlaczego”. Następnie zadają swoje pytania dowolnie wybranej osobie z klasy i odpowiadają na nie.
- 2. Kształcenie umiejętności analizowania i interpretowania utworów poetyckich.** Uczniowie dzielą się na 4-osobowe grupy i postępują według ustalonego trybu pracy:
 - wstępne rozpoznanie; określenie nadawcy i odbiorcy wypowiedzi, typu liryki oraz sytuacji lirycznej;
 - określenie tematu utworu;
 - analiza środków stylistycznych; zwrócenie uwagi na język i styl utworu, wskazywanie, nazywanie i określanie funkcji środków poetyckiego wyrazu;
 - ukształtowanie wypowiedzi; określenie cech gatunkowych utworu i dominanty kompozycyjnej;
 - postawienie tezy interpretacyjnej i wspólna dyskusja z przywołaniem argumentów;
 - przywołanie kontekstów: historycznoliterackich, filozoficznych, estetycznych oraz wynikających z własnego doświadczenia ucznia.Nauczyciel może wyznaczyć zdolnego ucznia do pomocy określonej grupie lub grupom uczniów (ekspert).
- 3. Praca z multimedium.** Nauczyciel prosi, aby wybrany uczeń przeczytał polecenie 1.: *Przeanalizuj mapę warstwową. Następnie przedstaw sposób kreowania codzienności w wierszu „Blok, ja w nim” Mirona Białoszewskiego w kontekście poetyki lingwizmu z sekcji „Schemat”.* Następnie prosi uczniów, aby – po zapoznaniu się z multimedium – podzielili się na grupy i opracowali w nich odpowiedzi. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udzielając także uczniom informacji zwrotnej.
- 4. Utrwalanie wiedzy i umiejętności.** Nauczyciel wyświetla treść ćwiczenia nr 2 z sekcji „Sprawdź się”. Uczniowie rozwiązują je wspólnie na forum klasy.
5. Ćwiczenia nr 3-5 wyświetlone przez nauczyciela na tablicy uczniowie rozwiązują w grupach 4-osobowych. Po ich wykonaniu i uzgodnieniu przez każdą grupę wspólnego oraz jednoznacznego wyboru następuje omówienie rezultatów na forum klasy.
6. Ostatnią partię ćwiczeń (nr 6-8) uczniowie wykonują wspólnie i omawiają je razem z nauczycielem.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie dobierają się w pary i wymieniają poglądami, dzielą się tym, czego się nauczyli.

Praca domowa:

1. Codziennosc w tekstach kultury – intryguje odbiorców, czy tylko odtwarza rzeczywistosc? Rozważ problem na podstawie wiersza Białoszewskiego oraz dwóch innych tekstów kultury.

Materiały pomocnicze:

- *Metodyka literatury*, tom 1 i 2, Warszawa 2001.
- Michał Głowiński, *Pisanie Białoszewskiego. Szkice*, red. M. Głowiński, Z. Łapiński, Warszawa, 1993.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Schemat” do podsumowania lekcji.